

EEEH Dergi

Eşit, Erişilebilir, Engelsiz Hayat

Sayı: 2.

Nisan 2014

Editörler: Elif Emir Öksüz, Deniz Aydemir Döke.

Yazım Denetimi: Gülcan Altun, Canan Çam, Gamze Sofuoğlu.

Web Sorumlusu: Burak Sarı

Yayınlayan: Engelsiz Erişim Derneği

İletişim Bilgileri

Web:

<http://eeeh.engelsizerisim.com>

E-posta:

eeehdergi@gmail.com

Facebook:

www.facebook.com/eeehdergi

Twitter:

www.twitter.com/eeehdergi

Merhaba Sevgili Okurlar,

İlk sayımıza gösterdiğiniz ilgi için hepimize teşekkür ederiz. İkinci sayımızda EEEH ailesi olarak yeni bir üyemizle ve yeni yazılarımızla karşınızdayız. Eylem Yurtsever bundan böyle aramızda olacak. Engin Yılmaz muhteşem karşılaştırmalı anlatımıyla Braille'in ortaya çıkışını ve dokunmatik cihazlarda braille yazabilme özgürlüğünü bizlere aktarıyor. Tarihsel bir perspektif sunmasının yanında, bizleri kendi hak ve özgürlüklerimiz için aktif mücadele etme yönünde yüreklendirmesiyle de oldukça anlamlı bir yazı. Bir başka yüreklendirici yazı da Burak Sarı'dan. Ankara'da yeni yeni başlayan sesli otobüslerin perde arkasındaki mimarları ve bu güne kadar yaptıkları, Sarı'nın yazısında gün yüzüne çıkıyor. Henüz bir kazanıma dönüşmemiş olsa da, erişilebilir şekilde oy kullanmak, gerekçeleri, bu güne kadar yapılanlar ve yapılması gerekenler ile birlikte Mürşide Vural'ın yazısında ele alınıyor. Kendi hakları için mücadele edebilen ve farklılıklarla yaşamayı bilen bireylerin yetiştirilmesinde eğitimin rolü elbette çok büyük. Canan Çam işte tam da bu noktaya dikkatlerimizi çekiyor. Okul öncesi dönemde görme engelli bir çocuğun kaynaştırma eğitimdeki yeri ve daha verimli bir eğitim için yapılabilecek düzenlemeler Çam'ın yazısında örneklerle anlatılıyor. Mücadelelerin yordduğu ruhumuz kazanımlarla şenlendiyse biraz da kültür sanat işlerine göz atabiliriz. Eylem Yurtsever bize ilginç bir kitaptan bahsediyor, Kelebekler ve İnsanlar. Her ne kadar adından hiç belli olmasa da, bu kitap tamamen engellileri konu alıyor. Ben okumayı değil de izlemeyi severim diyorsanız Gülcan Altun'un yazısı tam sizin için. Altun sadece sesli betimlemeli dizileri anlatmakla kalmıyor, üç farklı diziyi karşılaştırmalı olarak inceliyor. Televizyon izlemek iyi hoş ama kanalları ve programları bulmak sıkıntı olabiliyor diyorsanız, Elif Emir Öksüz'ün yazısını okumalısınız. "Erişilebilir bir televizyona giden yol nereden geçiyor ve biz körler bir televizyondan neler beklemeliyiz?" sorularının yanıtlandığı ilginç bir yazı. İzlemek, dinlemek, okumak... Hepsi de sıkıcı. Otur otur kilo alacağız. Öyleyse biraz spor yapalım ne dersiniz? Deniz Aydemir Döke kendi yüzme ve kapalı havuz deneyimlerini anlatıyor. Daha erişilebilir bir yüzme deneyimi için kullanabileceğimiz fikirler bu yazıda bizlerle. Bu sayımızda bir yenilik daha var. Tüm yazılar görme engelli kişiler tarafından seslendiriliyor. Bazı yazarlar da kendi yazılarını kendi seslerinden sizlere ulaştırıyor. Zevkle okuyacağınız bir sayı olmasını dileriz. İyi okumalar.

BRAİLLE: BİR YAŞAM TARZI

Engin Yılmaz

mailto:engin_yilmaz@yahoo.com

Yıl 1809, Louis Braille Paris yakınlarındaki Copvray adlı küçük bir kasabada dünyaya geliyor.

Yıl 1812, at koşumları yapan babasının atölyesinde oynayan Louis'in gözüne "biz" denen sivri uçlu bir alet fırlayıp saplanıyor ve Louis'in kör olmasına neden oluyor. Kaderin cilvesine bakın ki, bundan 10 12 yıl sonra benzer bir sivri uçlu alet lous'e ilk noktacıları yaptırıyor ve 3 yaşında lous'in hayatını değiştiren "Biz",, tüm körlerin de kaderini değiştiren bir alete dönüşüyor.

Yıl 2007, tüm körlere "Şimdi Ne olacak?" dedirten bir teknolojik gelişme yaşanıyor. İlk iPhone Apple tarafından piyasaya sürülüyor. Böylece tuşlu tüm cihazların yerini tamamen dokunmatik aletlerin alacağı yepyeni bir bilişim dönemi başlamış oluyor. Braille, Beyaz Baston ve Beyaz Klavye ile kendilerine bir yer edinmeyi başaran körler için, üzerinde hiçbir tuş olmayan, dokunarak hissedemeyecekleri, tamamen görsel bu yeni dönemin hayatlarını nasıl etkileyeceği, yanıtlanmayan bir soru olarak öylece duruyor. Acaba Dokunmatik cihazlar, bir arkadaşımın benzettiği gibi, hiç touch çizgileri olmayan bir stat olarak mı kalacak, yoksa bambaşka ufukları mı beraberinde getirecek tartışmaları yapılmaya başlanıyor. Her Şeyden Önemlisi, Braille ile gelen dokunarak hissetmenin gücü ve noktalar alfabesi artık önemini yitiriyor mu düşünceleri beyinlerde yankılanıyor.

Yıl 2009, yani Louis Braille'in doğumundan 200 yıl sonrası, . Apple Yeni iPhone 3gs sürümünü piyasaya çıkarıyor. Bu sürümle dokunmatik ekranlardaki ilk ekran okuyucuyla tanışıyor körler: Voice Over. Voice Over tek dokunuşla seçme, çift dokunuşla açma ilkesi, ve parmağı sağa sola kaydırarak ekrandaki tüm öğeler arasında sırayla dolaşabilme yöntemiyle, dokunmatik ekranları körlere erişilebilir kılmayı başarıyor.

Yeni iPhone sürümleriyle Braille tekrar devreye giriyor ve IOS cihazları bluetooth desteğiyle Braille ekran ve harici Braille klavyelere de destek vermeye başlıyor. Dokunmatik cihazlara geçişte yaşanan ilk korku ve şok atlatılmış oluyor.

Yıl 1819, Louis, tüm akranları gibi okuyup yazabilmenin hayali ve heyecanıyla Paris'te bulunan körler okuluna başlıyor. Ancak okul başlarda onun için hayal kırıklığı oluyor. Latin harflerinin kabartılmasıyla oluşturulabilmiş yalnızca 14 kitabın bulunduğu bir okul ortamıyla karşılaşılıyor. Küçük bir kitap taşınamayacak kadar ağır. Bir sayfaya yalnızca birkaç kelime sığabiliyor. harfleri tek tek okurken cümlenin başını unutuyor öğrenciler. Louis, bunun aslında gerçek bir okuma olmadığını anlıyor Ve sonunda çocuk ruhunun vazgeçmek istemeyen ateşiyle isyan ediyor: "Bu yalnızca bir Gösteri Hilesi!".

2010'lu yıllar, körler de dokunmatik cihaz kullanımı, biraz da mecburiyetten hızla artıyor. Tuşları ve beyaz klavyelerini evde bırakmak zorunda kalan körler benzer bir gösteri hilesini yaşamaya başlıyor. Bir harf yazmak için, ekranda parmak gezdiriliyor, uygun harf bulununca, ekranın başka bir noktasına dokunuluyor veya harfin üzerindeki parmak kaldırılıyor. Her iki durumda da, 10 parmak yazmaya alışkın körler attan iniyor ama yaya bile yürümekte zorlanmaya başlıyor. Basit bir e-posta adresi, web adresi veya şifre yazabilmek bile işkence haline gelebiliyor kimi zaman. Çocuk Louis'in Latin harflerinin kabartılmasıyla gerçek bir okuma yapamadığı gibi, aslında sanal qwert klavyesiyle körlerin de verimli, gerçek bir yazma yapamadığını söylesem beni haklı bulanların olacağını düşünüyorum.

Yıl 1821, Louis'in okulunu Yüzbaşı Chars Barbier ziyaret ediyor ve askerlerinin karanlıkta haberleşmesi için geliştirdiği nokta ve çizgilerden oluşan alfabeyi tanıtıyor. Her nokta ya da çizginin bir sese karşılık geldiği ve çok kısa mesajlar için düşünülmüş bu sistem pek kullanışlı bulunmuyor ama Louis'in kafasında bir şimşek çakmasını sağlıyor. Louis günlerini "biz" benzeri aletle kâğıda delikler açarak, noktalar oluşturarak geçiriyor.

Yıl 1824, Louis daha 15 yaşında. Sonunda yalnızca noktalardan oluşan ve her noktanın sesleri değil, alfabedeki harfleri temsil etmesi gerektiğini düşündüğü, bugün kullandığımız Braille alfabesinin ilk prototipini hazırlamayı başarıyor.

Yıl 2012, Dokunmatik cihaz kullanımı körler arasında da hızla yayılmaya devam ediyor. Gerçek ve hızlı yazma deneyimi için yöntemler aranmaya başlıyor. Kimileri harici klavyeler kullanıyor, kimileri ses tanıma özelliğini kullanarak denemeler yapıyor. Sanal qwert klavyesine alternatif, Louis'in kör oluşundan 200 yıl sonra 2012 civarında yine Braille alfabesi kullanılarak ortaya çıkıyor. Georgia Teknoloji Enstitüsü'nden bir grup araştırmacı, iPhone üzerinde Braille yazabilmenin bir yöntemini buluyor. Buna göre cihaz ekran ters biçimde kişiye değil de karşıya bakacak şekilde yatay olarak avuçlar arasında tutuluyor. Sağ avuç telefonun arka ucunu tutarken, sol avuç ön ucunu kavriyor. Yani sağ elimizin parmakları hemen home tuşunun üst kısmında yer alırken, sol elin parmakları telefon ahizesinin biraz altında konumlanıyor. Sol elin işaret, orta ve yüzük parmakları sırasıyla Braille alfabesindeki 1, 2 ve 3. Noktalarının üzerinde duruyor. Sağ elin işaret, orta ve yüzük parmakları da sırasıyla 4, 5 ve 6. Noktalara basacak biçimde konumlanıyor. Bu biçimde örneğin, sol elin işaret parmağıyla 1, 2 ve 3 noktalara dokunulup parmaklar kaldırıldığında "l" harfi yazılmış oluyor. Sol elin orta parmağı 2'ye, sağ elin işaret, orta ve yüzük parmakları da 4 5 ve 6. Noktalara birlikte basıldığında ve parmaklar kaldırıldığında "w" harfi yazılmış oluyor.

Bu sistemde parmağın tam kesin bir noktaya basması gerekmiyor. Yaklaşık olarak olması gereken bölgeye dokunması istediği noktaya basması için yeterli oluyor. Böylece tek dokunuşla, aramadan ve başka bir şey yapmaya gerek kalmadan harfleri yazmak mümkün oluyor. Sistemi deneyen ve daha önce hiç dokunmatik cihaz kullanmamış Braille kullanıcıları, hiç zorlanmadan ve hızlı biçimde iPhone üzerinde yazmayı başarıyor. Üstelik dakikada 30 35 kelime yazabilecek kadar başarılı oluyorlar.

1830'lu yıllar, Louis'in geliştirdiği noktacılar alfabesi kör öğrencilerce çok beğenilse de, herkeste aynı heyecanı yaratmıyor. Körlerin başkalarından ayrı bir alfabe kullanmamaları gerektiği inancı, kıskançlık ve benzeri nedenler, önemli mücadelelerin yaşanmasına neden oluyor. Artık arkadaşlarıncı Braille olarak adlandırılmaya başlanan noktacılar alfabesi kullanımı bir dönem kendi okulunda yasaklanıyor. Bunu kullanmaya çalışan öğrenciler cezalandırılıyor, ellerine vuruluyor. Körlerin kendi kaderlerinde söz sahibi olma istekleri bir biçimde hoşça gitmiyor.

Yıl 2013, Georgia Teknoloji Enstitüsünce geliştirilen Braille klavye resmi olarak Braille Touch adıyla Appstore'da yerini alıyor. Aslında 2012 yılı ortalarında "Type Braille and Learn Braille" adıyla benzer mantığı kullanan ilk klavye denemesi Appstore içinde yer alsa da, voice over ile uyumlu olmaması ve geliştirilmemesi nedeniyle, Braille Touch, geniş kitlelere hitap eden ve Voice Over ile kullanılabilen ilk uygulama olarak kabul edilebilir. Bu gelişme görmeyenler arasında heyecanla karşılanıyor. Ancak bahse konu olan bir üniversite projesi olunca, geliştirilmeye devam etmiyor. Yeni bir sürüm çıkmıyor. Her şeyden önemlisi İngilizce dışında başka bir dil desteklenmediği için, Türkçe gibi farklı dilleri kullanan görmeyenler beklemeye devam etmek zorunda kalıyor.

Yıl 1844, hani derler ya "Selin önüne set çekilmez" diye. Braille alfabetini de yasaklama çabaları hiçbir işe yaramıyor. Bir kere gerçek okumanın tadına varan körler bundan vaz geçmiyor geçemiyor. Sonunda O zaman ki körler okulu Müdürü Dr Dufau pes ediyor ve o sene başka bir yere taşınan körler okulunun açılışında gerçekleşen törende Braille alfabetini resmen tanıtıyor tüm davetlilere. Önce inanmak istemiyor bazı davetliler. Dr Dufau bir konuğu sahneye davet edip rast gele bir kitap seçtiriyor. Ve yüksek sesle bir bölümü okumasını istiyor. O sırada bir kör öğrenci adamın okuduklarını Braille Alfabetiyle yazıya geçiriyor. Ardından o an salonda olmayan başka bir kör öğrenci salona getiriliyor ve yazılanları Braille ile tek tek okuyor. Hiç kuşku götürmeyecek biçimde Braille ile okumanın dayanılmaz hafifliği resmen kanıtlanmış oluyor bu olayla.

Yıl 2013 Haziran ayı, karşımıza başka bir Fransız vatandaşı çıkıyor Harri Pasanen. Aslen Finli olan Harri, Braille Touch uygulamasının bıraktığı yerden bayrağı devralıyor ve MBraille uygulaması piyasaya çıkıyor. Aynı Braille yazma mantığını kullanan MBraille, farklı dilleri desteklemesi ve ilk kez kısaltmalı olarak Braille yazıma imkan vermesiyle bir anda Braille kullanıcısı körlerin göz bebeği oluyor.

Temmuz 2013, MBraille uygulamasının Türkçe desteği ve Türkçe menüleri oluşturuluyor ve artık Türkiye'deki Braille kullanıcıları da Türkçe harflerle iphone ve iPad kullanarak Braille yazma olanağına kavuşuyor.

Ocak 1852, Louis Braille, okulunun rutubetli ortamında kaptığı ve neredeyse tüm yaşamı boyunca mücadele etmek zorunda kaldığı verem hastalığına yenik düşüyor ve Doğduğu Coupvray kasabasında hayatını kaybediyor. Ölümünden bir avuç kör dostu dışında kimsenin haberi olmuyor, gazeteler bunu manşetten vermiyor. Ama ölümünden 2 yıl sonra 1854 yılında Braille alfabesi Fransa'da resmi alfabe olarak kabul ediliyor. 1932 yılında da tüm dünyada İngilizce konuşulan her yerde Braille Alfabesinin kullanılması kararlaştırılıyor. Ölümünden 100 yıl sonra ise 1952'de Louis'in bedeni Coupvray kasabasından alınarak Paris'in ünlü pantheon mezarlığı'na taşınıyor. Fransa Cumhur başkanı, Helen Keller, kör dostları hep birlikte Louis'i onurlandırıyor.

Ekim 2013, MBraille içine Türkçe kısaltmalar da ekleniyor. Ve birçok dilde kör Braille kullanıcıları MBraille kullanarak iPhone üzerinde dakikada 200 karakteri aşan hızda yazmayı başarıyor.

13 Ocak 2014, MBraille, dünyadaki Kör apple kullanıcılarının oluşturduğu Applevis tarafından 2013 yılının en iyi uygulaması seçilerek altın elma ödülüne laik görülüyor. Braille her türlü yeni teknolojiye kendisini uydurarak yaşamaya ve yaşatılmaya devam ediyor.

Halen hikayenin sonunda değiliz. Çünkü Braille klavye hiçbir dokunmatik cihazda resmi bir Klavye olarak kabul edilmiyor henüz. O nedenle, Braille yazmak isteyen kişi önce, üçüncü bir uygulamada yazısını yazıyor ve kopyalanan yazıyı mesaj, e-posta ve notundaki esas düzenleme alanına yapıştırıyor. Yani Braille alfabesinin körlere resmi alfabesi olarak kabul edilmesi gibi, dokunmatik ekranlarda da qwert gibi bir klavye olarak kabul edilmesi için daha çok mücadele etmemiz gerekiyor. Ama dedik ya "Selin önüne set çekilmez" diye, bu doğal ve hızlı yazma yöntemi elbet bir gün hem IOS, hem Android, hem windows ve tüm dokunmatik cihazlarda sanal klavye düzenlerinden biri olarak kabul görecektir. Bunun için de körlere kendi yöntemlerini kendilerinin belirlemesi yönündeki mücadelesine ihtiyacımız var.

Kısaca MBraille

Bu yazıdaki amacım MBraille uygulamasını anlatmak değil aslında. Braille'in her alanda nasıl bir yaşam tarzı olduğunu gösterebilmek. Zaten tamamen Türkçe yardım dosyasında MBraille kullanımının detaylarını bulabilirsiniz. Yalnızca küçük bir ipucu vereyim. Programı açtığınızda ayarlar bölümüne girip 3 temel ayarı yapın:

1. Eğitim kipini kapalı duruma getirin.
2. Yerleşim yönelim ayarlarından ekran uzak modunu seçin.
3. İnceleme imlecini izle durumunu açık yapın.

Ardından Tamam yapın, Braille klavyeye girin ve güle güle yazın.

MBraille uygulamasının getirdiği tek yenilik bir şeyler yazmak değil. Nokta komutlarıyla sms, mail, facebook postu, tweet veya wahts app mesajı göndermek, Nokta ara komutuyla rehberinizdeki bir kişiyi veya numarayı aramak, nokta tkv komutuyla takvimi kullanmak, nokta web komutuyla dilediğiniz bir internet sitesine girmek mümkün. Harri Pasanen'in geliştirdiği nokta komutları her sürümde biraz daha artıyor. Yani artık iPhone kullanırken, bir çok temel işlev için de MBraille kullanabiliyorsunuz.

Program Appstore üzerinden ücretsiz olarak indiriliyor. Ancak bu ücretsiz sürümde yalnızca sms ve tweet göndermek mümkün. Uygulama içi satın alım yaptığınızda ise, yukarıda saydığım nokta komutlarını kullanabileceğiniz gibi, home tuşuna basarak uygulamayı kapattığınızda, o ana kadar yazdığınız tüm metin panoya kopyalanıyor ve dilediğiniz yazma alanına yapıştırılmak üzere hazır bekliyor. Programın 50 tl civarı bir fiyatı olduğunu da ekleyeyim.

Uygulamanın Appstore lingi şu:

<https://itunes.apple.com/us/app/mbraille/id639199558?mt=8>

Yani Voice Dream ile ilgili yazdığım yazının başındaki soruya gönül rahatlığıyla yanıt vermek mümkün: Evet iPhone cihazınızı MBraille ile bir defter, Voice Dream kullanarak da bir kitap okuma makinesi olarak değerlendirmeniz mümkün.Son Söz

Louis Braille 1800'lü yıllarda körlerin okumak ve yazmak için kendi yöntemlerini geliştirmeleri yönünde bir adım attı ve noktalardan oluşan kabartma yazıyı geliştirdi. Bu biçimde, körler o güne kadar ki geleneksel rollerinden kurtulmaya başladı ve her mesleği yapabilecek, toplumun her kademesinde bulunabilecek potansiyeli yakaladı. 1960'lı Yıllarda Abraham Nimith Braille alfabesini matematik sembollerini de yazabilecek biçimde geliştirdi. Bilgisayar teknolojisiyle Braille Ekranlar geliştii ve kabartma kitapların çok yer kaplama sorununun teorik olarak üstesinden gelmenin bir yolu bulunmuş oldu. Dokunmatik ekranlarda Braille'in sanal klavye olarak kullanılmasının yöntemleri geliştirildi. Yüzyıllar değişti, teknolojiler eskiyip yenilendi, ama bizler için Braille hep kendine hayatın tam ortasında bir yer buldu. Çünkü Braille yalnızca bir yazı sistemi değil, Louis Braille de yalnızca kendini tatmin etmeye çalışan bir adam değil. Louis Braille, Körlerin kendi yaşamlarıyla ilgili konularda kendilerine söz verilmesi için mücadele eden, birleşmiş milletler engelli hakları sözleşmesinde "Nothing about us, without us (Biz olmadan bizim için asla) sözünün yer almasının fitilini ateşleyen bir sembol isim. Braille alfabesi de, Körlerin görmeye çalışarak değil, kendi yöntemlerini kullanarak hayata eşit, erişilebilir ve engelsiz ulaşmalarını sağlayan bir yaşam tarzı.

Yazarın Notu

Bu yazıyı kaleme aldığım günlerde Gezi direnişi sırasında kafasına biber gazı kapsülü isabet etmesi sonucu komaya giren Berkin Elvan'ı kaybettik. Berkin 15 yaşındaydı, Louis Braille'in Braille alfabesini bulduğu yaş. Luis Braille 'de ötekileştirilmemek, herkesle aynı fırsatları yakalayabilmek için hayatını adamıştı. Bu yazımı Gezi direnişi sırasında, Nefret söylemi ve Toplumu Biz, Onlar şeklinde kutuplaştırma sonucu ortaya çıkan şiddet sarmalı nedeniyle hayatını kaybeden, sakat kalan, yaralanan herkese ithaf ediyorum.

Kaynakça

AppleVis. (2014, 01 13). AppleVis. 03 2014, 2014 tarihinde Announcing the AppleVis Golden Apples of 2013: <http://www.applevis.com/blog/accessories/announcing-applevis-golden-apples-2013> adresinden alındı

Braille Touch. (tarih yok). Braille Touch App. 03 19, 2014 tarihinde About Us: <http://brailletouchapp.com/about.html> adresinden alındı

Davidson, M. (2013). LOUIS BRAILLE Görmezlerin Kitap Okumasını Sağlayan Çocuk. İstanbul: Can Sanat Yayınları.

MPaja. (tarih yok). MPaja. 03 19, 2014 tarihinde MBraille Türkçe Yardım: <http://mpaja.com/static/mbraille/help-tr.htm> adresinden alındı

Vikipedi. (tarih yok). Vikipedi. 03 19, 2014 tarihinde iPhone - Vikipedi: <http://tr.wikipedia.org/wiki/%C4%B0Phone> adresinden alındı

ANKARA'DA SESLİ OTOBÜS SÜRECİ.

Burak Sarı

<mailto:burakburaksari@gmail.com>

2009 yılında, erişilebilir yaşamın herkes için en temel insan hakkı olduğuna ve herkesin eşit, erişilebilir ve engelsiz bir hayat sürme hakkına inanan beş genç;Abdullah Rıza Tuzlu, Ahmet Sağın, Muharrem Işık, Sinan Emir ve ben Ankara'da bir araya geldik. Erişilebilirlik sorunları üzerine çeşitli fikir alışverişleri yaptık. Bu düşünce trafiğinin sonunda, en can yakıcı sorunlardan birisi olan ulaşımda erişilebilirlik üzerine çalışma kararı aldık. Bu bağlamda, Ankara'daki otobüslerde sesli anons (hangi durağa gelindiğinin sesli olarak belirtilmesi) uygulamasının yer alması mücadelesi başlamış oldu.

Bu konuda ilk olarak, 2004 yılından beri İstanbul'da sesli otobüsler için çalışma yürüten Engelsiz Erişim Grubu ile iletişime geçtik. Ve çalışmalarını Engelsiz Erişim Ankara Aktivistleri ismiyle sürdürmeye karar verdik. Daha sonra, kısa bir bilgi toplama ve araştırmanın ardından, İETT'de Engelsiz Erişim'in projesiyle ilgilenen Abdullah Türkoğlu, dönemin EGO'da satın alma müdürü olan Yahya Güler ve

otobüslerden sorumlu Nurettin Güler ile görüştük. Onların yönlendirmesiyle, dönemin EGO Otobüs Daire Başkanı Ömer Koca ile diyalog imkanı bulduk.

Ömer Bey, görme ve işitme engellilere yönelik bir proje planladıklarını, ancak projenin taslak aşamasında olduğunu belirterek “Eğer sizin bir teknik şartnameniz varsa dilekçe halinde bize iletin.” dedi. Bizler de Engelsiz Erişim’in projesini de içeren bir dilekçe hazırladık ve kendisine ulaştırdık. Bir sonraki görüşmemizde projemizi çok beğendiğini ve belediyenin “akıllı durak” projesine eklenmesini komisyona ileteceğini belirtti. İlerleyen süreçte, taslağımızın belediyenin “akıllı durak” projesine eklendiğini ve projenin ihaleye çıkacağını bize ilettiler. Fakat aylarca beklememize rağmen bir gelişme sağlanamadı. Her aradığımızda, ihalenin yapılamadığı gibi bir gerekçe sunuluyordu bize. Bunun üzerine, internet üzerinden toplu dilekçe gönderme eylemi gerçekleştirdik. Ve buna bağlı olarak da Ankara’daki engelli örgütleriyle bir toplantı alıp toplu bir eylemlilik süreci başlatma kararı aldık. Fakat engelli örgütlerinin bu konudaki tutumu manidar oldu. Kendilerini mevcut belediyenin yakınında gören STK’lar eylemlilik fikrine hiç yanaşmazken, diğer derneklerin tutumu da yuvarlak sözlerle konuyu geçiştirmek oldu. Öyle ki toplu eylem yapması düşünülen dernekler, “O varsa, ben yokum.” zihniyetinde oldukları için platform toplanamadı bile. O nedenle, çalışmalarımız biraz daha sınırlandı. Beş yıllık sancılı bir sürecin sonunda Ankara’da da yeni yeni anonslu otobüsler faaliyete girmeye başladı.

Evet, doğrusuyla yanlışıyla Ankara’da böyle bir süreç yaşandı ve otobüslerimiz konuşmaya başladı. Bu günden sonra yapılması gereken bu kazanımı daha da ileri götürmek. Bunun için tüm Engelli STK’larının bu projenin var olduğu yerlerde projeyi daha ileri götürmek için projenin henüz uygulanmadığı yerlerde de yapılması için mücadele etmesi gerekiyor. Evet, mücadele etmesi gerekiyor. Çünkü Ankara’da da, İstanbul’da da kimse bize sesli otobüsleri lütfetmedi. Tamamen yoğun bir emek ve mücadelenin sonucudur bu kazanımlar. Unutmayalım ki, erişilebilirlik birçok engeli ortadan kaldıracak ya da birçok engelliye prangalayacak kadar önem arz eden bir olgudur. Evet, özgürlük kadar haktır. Çünkü birçok engelli, çevrenin ve ulaşım araçlarının yeterince erişilebilir olmaması nedeniyle tutsak hayatı yaşamakta. Fakat bu sorunun çözümü de bizim mücadelemizde. Bir düşünelim, erişilebilir okul, erişilebilir işyeri, erişilebilir çevre ve önyargısız toplum. Sonuç; engelsiz hayat. Evet, 21. yüzyılda bu mümkün. Toplumları baskı altına almak için kullanılan teknolojinin

onda biri erişilebilirlik için kullanılmış olsa, tüm erişilebilirlik sorunları çözülür. Ve son olarak diyorum ki, kaybettiğimiz her an daha bağımlı ve engellenmiş kılar insanı. Oysa özgürlük, hava kadar, su kadar elzemdir. Bu nedenle, çevremizdeki her şeyi erişilebilir hale getirmek için mücadele etmeliyiz. Eşit, özgür, engelsiz ve erişilebilir bir hayat dileğiyle.

Not: Gezi direnişi sırasında, Okmeydanı'nda evinden ekmek almaya çıktığında kafasından gaz bombasıyla vurulan ve 269 gün ölüme ve zulme karşı direniş manifestosu haline gelmiş olan, Direncin çocuğu Berkin'imizi güneşe uğurladık. Bu yazımı, Berkin Elvan şahsında Gezi direnişi sırasında ölümsüzleşenlerimize ve yaralananlara ithaf ediyorum.

BİZİM Kİ AÇIK OY AÇIK SAYIM

Mürşide Vural

<mailto:mursidevural@ttmail.com>

Bu yazımda hala elde edemediğimiz bir haktan ve bir görme engelli olarak, beni nasıl etkilediğinden bahsetmek istiyorum. Seçme ve seçilme hakkı, ilkokuldan beri bize bir vatandaşlık görevi ve hatta, o dönemlerde sanıyorum bizler için daha etkili bir söz olduğu dikkate alınarak, "ödev" olarak öğretiliyordu.

Oy kullanmak, bir vatandaşlık hakkı ve ödevidir. Oylar, tek başına, gizli olarak kullanılır ve hep şu söylem aklımda kalmıştır: "gizli oy, açık sayım". Yine o günlerden aklımda kalan manzara, ailedeki bütün büyüklerin oy kullanmaya giderkenki heyecanları ve telaşlarıdır. Babam, o gün annemi erkenden uyandırır, kimlikler ve seçmen kağıtları kontrol edilir, kısacası oy kullanmak için erkenden ve özenle hazırlanırdı. Anlayacağınız, bizim evde bir sınav heyecanı ya da bayram sabahlarının telaşı yaşanırdı. Seçim yerine giderken ve dönüşte komşularla karşılaşılır, ayak üstü karşılıklı hayır temenlileri edilir ve akşamın olması televizyon karşısında sabırsızlıkla beklenirdi. İşte seçim denince benim aklıma gelenler bu manzaralardı.

Oy kullanma yaşına gelince, ailemdeki bu grur veren sürece dahil olmanın keyfini yaşarken, kafamda da bir yandan oyların gizliliği sorusu yer etmeye başlamıştı. Çünkü benim oyum gizli

olmuyordu. Oyumu kardeşimle ya da annemle kullanıyordum. Evet oyumu yalnızda kullansam, benim hangi partiye oy verdiğimi zaten onlar bilirdi. Yapım gereği yakınimdakilere bir şeyi gizleyemezdim. Ancak bu sadece benim sorunum değildi. Benim gibi Türkiye’de yaşayan bir çok görme engelli vardı. Zaman zaman bu konuyu arkadaşlarımızla tartışmaya başladık, bu sürecin böyle devam etmemesi gerektiğine karar verdik. Artık bu konu Engelsiz Erişim Derneği’nin gündemindeydi.

Engelsiz Erişim Derneği olarak, şöyle bir çalışma planı yaptık. Öncelikle bu oy kullanımı nasıl olmalıydı? Dünyada bu sorun nasıl çözülmüştü? Bu yöntemler Türkiye’de nasıl uygulanabilirdi? Bu soruların cevapları araştırılacak ve bulgular diğer görme engellilerle de paylaşılacaktı. Arkadaşımız Adem Vural, bu konuda yaptığı araştırmalar sonucunda, görme engellilerin oy vermesi konusunda, dünyada otomatik ve manuel bir çok yöntemin olduğunu, bu yöntemlerin başarıyla uygulandığını tespit etmiş ve bunu bir seminerle diğer görme engellilere anlatmıştır. Bu araştırmalara göre, Türkiye’deki seçim sistemine en uygun olan yöntem kılıf adını verebileceğimiz yöntem olarak belirlenmiştir. Kılıf yöntemi, kullanımı kolay ve görmeyenlerinde oy gizliliğini sağlayan bir yöntemdir. Bu yöntem, pusulanın içine yerleştirildiği kılıf tarzı bir araçla uygulanacaktı. Görmeyen, pusulayı kılıfın içine yerleştirecek ve kılıfın üzerindeki boşluklardan, herkesin kullandığı pusulayı mühürleyerek oyunu kullanmış olacaktır.

Sonraki aşama ise, Yüksek Seçim Kurulu’nun (YSK) buna ikna edilmesiydi. Bu kapsamda birkaç defa Gözder ve Engelsiz Erişim Dernek yetkilileri, YSK ile görüşme yapmış; ancak ne yazık ki somut bir adım atılamamıştır. Engelsiz Erişim Derneği olarak, çalışma prensiplerimizde sırada eylemlilik süreci vardı. Bu kapsamda, 3 Aralık 2010 Dünya Engelliler Günü teması, erişilebilir oy kullanma olarak Gözder ile birlikte Taksim meydanında işlendi.

Maalesef, o günden bu güne kadar üç seçim süreci geçirmemize rağmen, bu alanda bir arpa boyu yol alınamamıştır. Beni bu yazıyı yazmaya yönlendiren şey ise, 30 Mart 2014 yerel seçimlerinin oldukça gergin bir ortamda gerçekleştirilmiş olmasıdır. İlk defa, bu seçim sürecinde böyle bir kutuplaşma gördüm. Herkesin kendi inandığı tarafın kazanması için, adeta birbiriyle yarış halinde olduğuna ve bir çok kişinin bu yüzden gözünü kararttığına şahit oldum. İnsan böyle bir ortamda oylarının güvenliğinden endişe duyarken, benim kuşku duymamam hem de en az biriyle oy bilgimi paylaşıırken, mümkün değildi. Ben kendimi telkin etmeye çalışırken, “saçmalama Mürşide, oy kullanacağın kişiler ailen” Falan diye düşünürken, bir arkadaşımın beni arayarak, “Mürşide, oyunu kiminle kullanacaksın? Eğer güvendiğin biri varsa, bize de yardımcı olabilir mi?” Diye sorması, endişemde ne kadar haklı olduğumu gösterdi. Arkadaşımın araması, ilk kez ailemden çok farklı bir

tercih yapacak olmam ve nerdeyse herkese tek tek açıklama yapmaya çalışmam, şu sistemi hala kurmayanlara derin sitemler göndermeme sebep oldu. Oyumuz herkesin oyuyla eşit sayıldığına göre, oyumuzu gizli kullanabilmek, herkes gibi bizim de hakkımızdır.

OKUL ÖNCESİ EĞİTİMDE KAYNAŞTIRMA

Canan Çam

<mailto:canancam@gmail.com>

Kaynaştırma Eğitimi Nedir?

Kaynaştırma, herhangi bir engel durumuna sahip olan çocukların aynı sınıf ortamında akranlarıyla birlikte eğitim alabilmesi, potansiyel ve yetenekleri doğrultusunda tüm eğitim faaliyetlerine yaşlılarıyla birlikte katılabilesidir.

Okul Öncesi Dönemde Görme Engelli Bir Çocuğun Kaynaştırma Eğitime Katılımı Nasıl Olmalıdır?

Bir okul öncesi sınıfına görme engelli bir öğrenci geldiğinde öncelikli olan diğer çocuklar gibi onu da sınıfa tanıtmaktır. Ancak öğrenci, sınıfa bastonuyla tanıtılmalıdır. Sınıftaki öğrencilerin uyum süreci geçtikten sonra, görmeyen öğrencinin neden farklı olduğu da uygun bir dille diğer öğrencilere anlatılmalıdır. Öğretmen, “İnsanlar, birbirinden farklı özellikler gösterebilir. Kimimizin boyu uzun, kimimizin boyu kısa, kimimiz mavi gözlü, kimimiz kumral, kimimiz esmer olabilir. Bazı insanlar yürümekte, bazı insanlar konuşmakta sıkıntı yaşayabilir, bazı insanlar ise, renkleri, şekilleri göremeyebilir. İşte arkadaşınız da görmüyor ancak çevresindeki kişileri, eşyaları dokunarak ayırt edebiliyor. Yürürken baston kullanıyor. Baston, arkadaşınızı önüne çıkan engeller konusunda önceden ses çıkararak uyarıyor.” Gibi çocukların anlayacağı sade ve anlaşılır bir dille durumu açıklayabilir.

Küçük yaşta çocukların empati kurma becerileri, yetişkinlere göre daha fazla gelişmiştir, önyargıları olmadığından kabullenmeleri daha kolay olacaktır. Daha sonra sınıf, görme engelli öğrenciye ayrıntılı bir şekilde tanıtılmalıdır. İlgili köşelerinin yerleri, sınıftaki konumları, hangi ilgi köşesinde hangi malzemelerin olduğu ile ilgili

bilgi verilmelidir. Örneğin, kapıdan girişten itibaren öğrenciye sıralı bir şekilde dokundurularak gösterilmelidir; müzik köşesi kapının yanında, onun yanında evcilik köşesi var gibi... Öğrencinin sınıfa uyumu sağlandıktan sonra sınıftaki tüm arkadaşlarıyla eşit oranda iletişim kurabilmesi için teşvik edilmelidir. Örneğin, hep aynı arkadaşıyla yan yana oturtulmamalıdır. Arkadaşlarıyla farklı oyunlara katılması konusunda desteklenmelidir. Bunu yaparken sadece görme engelli öğrencinin yerini değiştirmektense, diğer öğrencilerin de yerlerinin değiştirilerek tüm öğrencilerin birbirleriyle iletişime geçmeleri ve kaynaşmaları sağlanmalıdır.

Görme engelli öğrencinin sürekli aynı oyuncaklarla oynaması engellenmeli, ve farklı materyalleri de değişik amaçlarla kullanabileceği gösterilmelidir. Bütün oyunlara mümkün olduğunca katılımı sağlanmalıdır. Çok görsel olduğu düşünülen oyunlara bile mümkün olduğunca katılması için desteklenmelidir. Gerekirse öğretmen rehberlik ederek yol gösterici olmalıdır. Sınıfa bir oyunu anlatırken, önce görme engelli öğrenci üzerinden sınıfa göstermelidir. Böylece hem görme engelli öğrenci bu tür aktivitelere katılmış olacaktır hem de diğer öğrencilerin görme engelli öğrenciye uyum sağlaması kolaylaşmış olacaktır.

Dil ve konuşma etkinliklerine görme engelli öğrenci tamamiyle katılabilir. Sıra almayı gerektiren etkinliklerde öğretmen, görmeyen öğrencinin ismini söyleyerek sıranın kendisinde olduğundan onu haberdar edebilir. Sıralı etkinliklerde ise, görmeyen öğrenci yanındaki arkadaşını konuştuktan sonra sıranın kendisine geldiğini anlayıp etkinliği sürdürebilir.

Beslenme saatlerinde, görme engelli öğrenci, bağımsız olarak yemeğini yemesi konusunda da desteklenmelidir. Ancak gerekli durumlarda öğretmen, fiziksel yardımda bulunmalı ya da sözel olarak rehberlik etmelidir. Örneğin, kaşık tutmakta sıkıntı yaşıyorsa, öğretmen çocuğun elinin üzerinden tutarak kaşığı doğru tutmasına yardımcı olmalıdır.

Beslenme saatinden önce ya da sonra tuvalete el yıkamaya giderken görme engelli öğrenci de akranları gibi sıraya girmeli, arkadaşının omzundan tutmalı ve el yıkama esnasında sırasını beklemelidir. Sınıfın tanıtıldığı gibi, okulun en çok kullanılan diğer kısımları da (tuvalet, mutfak, bahçe) görme engelli öğrenciye

önceden birkaç kere tanıtılmış olmalıdır ki öğrenci bu alanları kullanması gerektiğinde daha rahat uyum sağlayabilsin.

Sanat etkinliklerinde boyama yapılacaksa, görmeyen öğrenci için resmin çizgileri üzerinden silikon, ip, alüminyum folyo gibi somut nesnelere geçilmelidir ki görme engelli öğrenci dokunarak çizgilerin ne şekilde olduğunu, nereden başlayıp nerede bittiğini daha rahat hissedebilsin ve boyayabilsin. Kağıt yırtma, kağıt yapıştırma gibi etkinliklerde de şeklin sınırları net olarak belirlenmelidir. Kağıtkatlama (origami) etkinliklerinde görmeyen öğrenci kağıdın ne şekillerde katlandığını gözlemleyip takip edemeyeceğinden, öğretmen, öğrencinin elinin üzerinden tutarak ya da kendi elini öğrencinin elinin altına koyarak nasıl yapıldığını aşama aşama sınıfın önünde göstermelidir. Böylece, hem görmeyen öğrenciye hem de sınıfa kağıdın ne şekillerde katlanacağını göstermiş olacaktır.

Kitap çalışmalarında mümkün olduğunca ayrı ayrı sayfalar üzerine kitaptaki amaca uygun etkinlikler hazırlanmalıdır. Bu konularda görmeyen çocuğun ailesinden evde çalışma sayfaları hazırlamaları istenebilir. Bu konuda öğretmen, aileleri ne hazırlayacakları konusunda önceden bilgilendirebilir. Örneğin, 3 sayısını öğrenirken, 3 sayısı ile 3 fili eşlemek yerine 3 üçgen, 3 daire, 3 kalp gibi basit şekilleri eşlemesi istenebilir. Çünkü karmaşık, fazla detaylı ya da fazla çizgili resimler, etrafından geçilerek sınırları belirlense bile görmeyen çocuklar için fazla karmaşık veya anlaşılabilir. Önemli olan kitaptaki çalışma sayfasını aynen yapmak değil, aynı amaca hizmet edebilmek ve amaca uygun faaliyeti yaşlılarıyla birlikte eş zamanlı yapabilmektir.

Okul öncesi dönemde temel amaç akademik becerilerin maksimum düzeyde gelişmesinden öte, öğrencinin olabildiğince sosyalleşmesi; sırasını beklemesi, söz almak için yaşlıları gibi parmak kaldırması, arkadaşının sözünü kesmeden dinlemesi, şarkı sözlerine eşlik etmesi, arkadaşlarıyla birlikte halka oyunlarına katılmasıdır. Kaynaştırma öğrencisi için de bu tür kazanımların elde edilmesi kaynaştırma eğitiminin temel amacı olmalıdır.

Okul Öncesi Dönemde Kaynaştırmanın Yararları Nelerdir?

Okul öncesi dönemde kaynaştırma tek taraflı değildir. Sadece görmeyen öğrencinin gören yaşlılarıyla aynı eğitim ortamında eğitim alması değil, aynı zamanda gören öğrencilerin de farklılığın farkına varması adına atılan çok büyük bir adımdır. Yani, kaynaştırma eğitimi iki uçlu fayda sağlamaktadır. Kaynaştırma eğitimi, “değerler eğitimi” adına okul öncesi öğrencilerine hayati önem taşıyan katkılar sağlayacaktır. Çünkü bir okul öncesi sınıfında bir görme engelli öğrencinin bulunması, diğer çocuklara büyük farkındalık kazandıracaktır; diğer çocuklar, görme engelli akranlarının neleri kendi başlarına yapabilecekleri, hangi konularda bir arkadaş veya yetişkin desteğine ihtiyaç duyabilecekleri gibi birçok konuda kısmen de olsa bilgi sahibi olacaklardır. Bu da okul öncesi eğitim döneminde, öğrencilerin yaparak yaşayarak öğrenmelerine ve somut yaşantılar kazanmalarına büyük ölçüde katkı sağlayacaktır. Toplum bilinçlenmesi bazında baktığımızda, toplumu oluşturan bireylerin en küçük yaş grubundan itibaren engellilik alanında bilinçlenmesi, farkındalığı yüksek, ön yargılardan uzak bireylerin yetişmesine olanak sağlaması bakımından büyük önem taşımaktadır.

DAHA ÇOK İNSANLAR ÜZERİNE BİR KİTAP: Kelebekler ve İnsanlar

Eylem Yurtsever

[Mailto:eylemyurtsever@gmail.com](mailto:eylemyurtsever@gmail.com)

Kelebekler ve İnsanlar, bir psikolog olan Üstün Dökmen tarafından yazıldığı için büyük bir beklentiyle okuduğum bir kitaptı. Kitap, iki engellinin birbirlerine aşık olup evlenmeye karar verme aşamalarını anlatıyordu. Bu öyküye paralel olarak iki kelebeğin öyküsünü de yerleştirmişti yazar kitaba. Açıkçası bunun amacını tam olarak kestiremediğim için bu yazımın başlığını “Daha Çok İnsanlar Üzerine Bir Kitap” olarak belirledim.

Bu kitabın, aslında beklentilerimin çoğunu karşılayan bir kitap olduğunu söyleyebilirim; ama başındaki ithaf kitabı okumaya önyargıyla başlamama neden olmuştu.

“Tüm kelebeklere ve onları öldürmeden sevenlere; tüm özürülere ve onlar için-kendilerince- mavi kapak toplayanlara; dayananlara, dayanışmaya çalışanlara...”

Bu ithaf, bence mavi kapak toplamayı özendiren bir ithaftı ve tekerlekli sandalyelilerin bu işe ne kadar kızgın olduklarını iyi bilen biri olarak, hoşuma gitmedi. Facebook'ta bir sayfa bile var: "mavi kapak toplanmasına ihtiyacımız yok" adıyla.

Buna rağmen, aklıma kötü bir şeyler getirmeyerek kitabı okumaya devam ettim. İyi ki de okumuşum. Gerçi bu "iyi ki de okumuşum," cümlesini hemen söylemedim kendime; çünkü, yazarın engelli kızın simetriye olan düşkünlüğünü ve ikide bir evlenmeyi düşünmesini çok abarttığını düşündüm okudukça. Bu abartı, engelli erkeğin düşünceleriyle karşılaştırıldıkça kendisini daha da belli ediyordu.

"Tamam" dedim kendi kendime. Böyle düşündüklerini canlandırmıştır gözünde yazar. Bu olabilir tabii. Yine de erkeğin düşünceleri kızınkilere nazaran çok yetersiz ve suni yansıtılmış gibi geldi bana. Gerçi erkeğin sağlam bir kız istemesinin altında yatan dürtü ve düşünceleri, sağlam bir kızla evlenme ihtimali olduğunda, engelli kızı seçmesinin nedenleri çok gerçekçiydi.

Erkeğin de kızın da babaları annelerini aldatmıştı. Bu tesadüf bana ilginç geldi başta. Mutlaka bir şey anlatacak diye düşündüm okurken. Keza yazar, babalarının, evlenmek isteyen engelli kızla engelli erkeğin çok tuhaf bir şey yaptıklarını düşünürken, kendi yaptıkları aldatma eylemini, kabul gören bir şey olarak algılamalarının ne kadar abes olacağına değindi. Çok çarpıcı bir örnekti bu. İşte kitaptan buna dair bir alıntı:

"... Ve Fatma Hanım'dan bağımsız, Ragıp Bey'in de içinde bir yerlerde, iki özürülü gencin evlenmesinin, alışılmamış, tatsız bir durum olduğu duygusu vardı. (Kendisi bir zamanlar eşini aldatmıştı; bu olabilirdi, çok da aman aman tatsız bir durum değildi; ama iki sakat gencin evliliği, nedense tatsız bir durumdu.)..."

Yazar Üstün Dökmen, kızın annesine bağımlı olmasının, annesi için de bir bağımlılık/kolaylık olduğuna değiniyor. Nasıl olsa, kız anneye bağımlı. Böyle olunca da, anneden habersiz bir şey yapamaz. Dolayısıyla da anne kızının başına bir şey gelecek mi diye telaşlanamaz. Başına bir şey gelirse bile, onun yanında gelecek ve kendisi müdahale edebilecektir. Her şey kontrolü altındadır.

Bu kontrol altında olma durumu, önce kızın akülü sandalye istemesiyle bozulmuştur; çünkü, annesi daha önce kızın sandalyesini iterek onun bir yerden başka bir yere gitmesini sağlamaktadır. Ellerini kısıtlı bir şekilde kullanan kız için akülü/kumandalı sandalye biçilmiş kaftan olacaktır ve kumandayı eline almasını sağlayacaktır. Bu, anne için ilk darbedir. İkinci darbe ise kızın evlenmek istemesidir. Evlenmek istediğinde, özellikle kendisi de engelli olan bir delikanlıyla evlenmek istediğinde, durum tamamen değişecektir. Kızı kontrolünün tamamen dışına çıkacaktır.

Engelli erkeğin sağlam bir kız istemesine de ilginç bir bakış açısıyla bakmış Üstün Dökmen. Her nedense kızın da böyle bir şey isteyeceğini düşünmemiş. Son olarak, engelli kızın bir olayı çözüşü de hoşuma gitti. Polisin, yasalardan bahseden kıza saygı gösterişi, nedendir bilinmez ruhumu okşadı.

Yazar bu kitabında çok fazla şeyi sorgulamış ve aynı şeyleri farklı şekillerde söylemiş. Bu da okuru düşündürmeyi amaçladığını gösteriyor. Yazarın engelli psikolojisini yansıtırma isteği ve bu konuya yaklaşımındaki iyi niyeti, rahatlıkla görülebiliyor. Sizlere de bu kitabı okuyup yazarın üslubunu benden bağımsız olarak değerlendirmek, ya da benim yazdıklarımla yetinip “bu kitap da böyleymiş.” demek düşünüyor.

KEYİFLE DİZİ İZLEYEBİLMEK ÜZERİNE

Gülcan Altun

<mailto:guleycane@gmail.com>

Merhaba sevgili okuyucu,

Dergimizin ikinci sayısında günümüzün vazgeçilmezi dizileri ele almak istedim. Tabii ki bizler için daha da önemli olan ve son ayların engelli camiasında popülaritesini kaybetmeyen konusu, sesli betimlemeli diziler. Benim bu kararı almamda arkadaşımız Engin Yılmaz'ın geçtiğimiz aralık ayı içinde Sabancı Vakfı'ndan aldığı fark yaratanlar ödülünün de payı olduğunu söylemeliyim. Engin ve

ona omuz veren arkadaşları iyi ki farklarını ortaya koymuşlar ve bizleri böylesi bir zevkle tanıştırmışlar. Bu noktada bir kez daha kendilerine teşekkürlerimizi sunmayı borç biliyoruz.

Günümüzde sadece engelliler için değil herkes için televizyon vazgeçilmez bir şey. Sanırım artık insanlar için boş vakit diye bir kavram dahi kalmadı. Çünkü günlük işlerimiz, işyeri mesaimiz, yemek, içmek yaşamımızın rutinleri ve arada sürekli bir televizyon sesi. Hiç ekranına bakılmasa bile açıktır evlerde çoğu zaman televizyonlar. TV kanalları için ise reytingleri yakalamak ya da düşürmemek için devamlı bir dizi bombardımanı var izleyiciye karşı. İsteseniz de istemeseniz de bir şekilde evde zaman geçiriyorsanız muhakkak bu dizilerle yüz göz oluyorsunuz. Hatta ben dahil birçok kimse için de sanırım hiç değilse bir tane dizim olsun güdüsü bile oluyor mu ne? Hani ne derler; "Kişi kendinden bilir işi". E bu doğrultuda ben de kendimden biliyorum işte. Bu düşünce ile kendime bir dizi seçtim. Başlayacağını reklamlarından gördüğümde Aramızda Kalsın'ı izlemeye karar verdim. Ancak ne yazık ki benim dizimin sesli betimlemesi yapılmıyor. Tuhaf bir duygu bu.

Her akşam onlarca dizi tarafından TV'niz işgal altında. Siz bunlardan birini seçeceksiniz ama doyasıya izleyebilmek istiyorsanız eğer bir diziyi, size dayatılanlar arasından seçim yapmak durumundasınız. Yani seçim hakkınız kısıtlı. Mesela Aramızda Kalsın'ı izleme şansınız yok. En azından sindire sindire izleme şansınız yok. Nedir sindire sindire izlemek? Bu durumu bir örnekle açıklamak isterim. Sözüne ettiğim dizinin bir bölümünün son sahnesinde, beraber izlediğim annem uyumuştur ve benden başka salonda kimse yoktu. Sahnede dizinin kahramanlarından Yadigar, Civan'a bir şey verdi ve civan sesinden anladığım kadarıyla hüzünlü bir şaşkınlık içine girdi. Ancak neydi Yadigar'ın Civan'a verdiği şey? Ben bunu diğer haftaki bölüme kadar öğrenemedim. Ne kadar sinir bozucu değil mi? İşte böyle bir şey bir diziyi ya da filmi salt konuşmalarla izlemek.

Sesli betimlemeli diziler konusunda Kanal D'nin hakkı ödenmez kuşkusuz. Bu tabiri kullanmak istemezdim; ama ne yazık ki günümüzde olması gerekenler yapıldığı zaman hayret eder ve hatta taktir eder olduk. Dürüstlük veya kıymet bilmek gibi mesela. Her neyse, aslında ben bu seçim dayatması olayını bu işin en başında Kanal D ile de yaşamıştım ne yazık ki. Geçtiğimiz yaz başıydı. Başrollerini Nurgül

Yeşilçay ve Sahin Irmak'ın oynadığı Sultan adlı diziyi büyük bir hevesle izlemeye başladım. Yedinci bölümden sonra bu dizinin en baştan itibaren sesli betimlemesinin yapılacağını duydum ve kelimenin tam anlamıyla uçtum. İzlediğim tüm o bölümleri doya doya bir kez daha izledim. Zaten sesli betimlemeli dizi izlemenin tadına ilk kez böyle vardım da diyebilirim. Hatta Kanal D'nin bu konudaki yetkilisine övgü dolu bir de mail yazmıştım ki o da nesi? On ikinci bölümden sonra artık bu dizinin betimlenmeyeceğini öğrendim. Şok oldum. Nasıl yani dedim. Kendimi elinden oyuncağı alınmış bir çocuk gibi hissediyordum. Bundan sonra nahoş bir kaç yazışmadan sonra Kanal D'yi protesto ettim ve hiç izlemedim. Ancak şimdi hakkını vermek lazım. Bu konuyu ilk olarak önemseyip hayata geçirmek bir yana, bildiğim kadarıyla tüm dizilerini de sesli betimleme kapsamına almış. Ne diyelim? Darısı tüm TV kanallarının başına. İşte tam da bu sebepten sesli betimlemeli diziler gelince akla ilk hatırlanan kanaldır Kanal D. Bundandır ki değerlendirmeme yalan dünya ile başlamak istiyorum.

Yalan Dünya Tanıtımı

Sanırım ekranların en vazgeçilmez dizilerinden birisi. Yayınlandığının ertesi günü birçok ortak mekanda yorumlarının ve esprilerinin havada uçuştugu, karakterlerinin tekrar tekrar taklitlerinin yapıldığı bir dizi Yalan Dünya. Ana hatlarıyla dizi hakkında biraz bilgi verelim. Yapım şirketi D Productions olan dizinin, proje tasarımcısı ve senaristi Gülse Birsal. Yönetmenliğini Jale Atabey'in üstlendiği dizi, bilgilerine ulaştığım Vikipedi sitesinde durum komedisi türünde gösterilmiş.

Üç sezondur devam eden diziyeye İstanbul'un Cihangir'i ev sahipliği yapmakta. Dizide rol alan oyuncular ise Altan Erkekli, Füsün Demirel, Beyazıt Öztürk, Hasibe Eren, Olgun Şimşek, Gülse Birsal, Öner Erkan, Sarp Apak, Bartu Küçükçağlayan, İrem Şak, Gupse Özay, Gönül Ülkü gibi çoğu tanınmış isim. Ayrıca sonraki sezonlarda Gonca Vuslateri, Hümeysra, Rutgay Aziz gibi isimleri de kadrosuna katan dizi izleyici üzerindeki etkinliğini sürdürmekte.

Kanal D, sesli betimleme çalışmalarına hatırlanacağı gibi o zamanların gene en popüler dizilerinden biri olan Öyle Bir Geçer Zaman Ki ile başlamıştı. Gerçi söz konusu dizi 64. Bölüme geldiğinde eski popüleritesi kalmamıştı; ama gene de

ekranlara hayli seyirci toplamayı başarıyordu. Buna rağmen Kanal D'nin dizi betimlemesi yapacağı ve betimlemeye yukarıda adı geçen diziyile başlayacağı söylendiğinde, anımsıyorum teknokör başta olmak üzere çoğu üyelerinin görme engelli olduğu birtakım Google gruplarında, keşke o değil de bu olsaydı, diye en çok adı geçen diziydi Yalan Dünya. O sezon dizi yeni başlamıştı ve çok daha fazla adından söz ettiriyordu. O zamanlar bu dizinin sesli betimlemesinin her nedense çok zor yapılabileceğini düşünmüştüm. Oysa bugün dinlediğimde gayet de güzel yapmış arkadaşlarımız, ellerine sağlık.

Seksenler Bilgileri Ve Ötesi

2012 yılında Kanal D ile başlayan dizilerin sesli betimleme ve işitme engelliler için alt yazıyla yayınlanmasına 2013 ile birlikte işaret dili de eklendi. Dizilerin bu şekilde izleyicilerle tam anlamıyla buluşması olayını şükür ki Star ve TRT kanalları da görmezden gelemedi ve bu kervana az sayıda diziyile de olsa onlar da katıldı. Bu kanallardaki dizi sayılarının da şiddetle artırılması hatta dilediğimizi izleyebilmemiz için tüm dizileri kapsamaması ve diğer kanalları da uykularından uyandırması ümidiyle TRT'nin vazgeçilmez dizisi Seksenler ve Star TV'nin en yukarıda bahsettiğim iki dizi kadar izleyici potansiyeline sahip dizisi Muhteşem Yüzyıl'dan söz etmek istiyorum. Bu üç dizinin hiçbirinin sürekli bir izleyicisi olmamakla birlikte, sizlere bu yazıyı yazmak için üçünden de birer bölüm dinledim ve her birinin sesli betimleme açısından kendilerini aştığını gönül rahatlığıyla söyleyebilirim.

Seksenler üzerine araştırmalarım sonucu edindiğim bilgileri de paylaşmak isterim. Vikipedi sitesinde Seksenler hakkında romantik, komedi ve nostalji konulu bir sitcom olarak ifade edilen dizi, bir Birol Güven yapıımı. Senaryosu Murat Aras tarafından yazılıyor ve yönetmenliğini Mufit Can saçını yapıyor. Dizinin oyuncularını Rasim Öztekin, Özlem Türkad, Şoray Uzun, Serhat Kılıç, Yasemin Çonka, Vural Çelik, Ayşe Tolga, İlker Ayrık, Ceyhan Fersoy vs. Dizi kadrosu o kadar geniş ki dizi emekçilerine özürlerimle hepsinin adını buraya alamadığımı bildirmek isterim. Üç sezondur devam eden ve zaman zaman annemle izlemek durumunda kaldığım diziyi sesli betimlemeli dinleyince farkı fark ettiğimi bir kez daha altını çize çize belirtmeliyim.

Muhteşem Yüzyıl Hakkında

Star TV'nin adından çok söz edilen dizisi Muhteşem Yüzyıl hakkında yine Vikipedi'den aldıklarım ise şunlar: Muhteşem Yüzyıl, bir Tims Productions yapımı. Dizide tarihteki gerçek karakterlerle birlikte, bütünüyle kurgu ya da tam bilinmeyen ve kurguyla geliştirilen karakterler de kullanılmış. Dizi Vikipedi'de tarihi drama türünde tanımlanmış. Senaristi rahmetli Meral Okay, kendisini rahmetle anıyoruz, ve Yılmaz Şahin olarak bildirilmekte. Yönetmenler Taylan Biraderler olarak gösteriliyor. Ancak Emine Kolivar'ın dizi kadrosunu seslendirdiği bölümde ben Mert Baykal adını da duydum. Vikipedi bu anlamda sayfadaki bilgileri yenilememiş olabilir mi diye düşünmeden kendimi alamadım. Halit Ergenç, Vahide Perçin, Mehmet Günsür, Ozan Güven, Nur Fettahoğlu, Pelin Karahan, Engin Öztürk, Merve Boluğur, Aras Bulut İynemli gibi usta oyuncular dizide rol almakta. Müzikleri Fahir Atakoğlu, Aytekin Ataş ve Soner Akalın tarafından yapılıyor. Dört sezondur süren dizinin yapımcısı Timur Savcı ve öykü editörü ise Emrullah Hekim olarak bildirilmekte. Ayrıca dizide Kanuni Sultan Süleyman ile Hürrem Sultan'ın aşklarının yanı sıra, yaşadığı dönemin tarihi önemli olayları da işlendiğinden çok geniş bir oyuncu kadrosu olmakla birlikte, her dönem oyuncuları genişlemekte ve değişmektedir.

Genel Olarak Sesli Betimlemeler Üzerine:

Öncelikle, dizilerin sesli betimlemeli hallerinin dizi yayınlandıktan 48 saat sonra her bir kanalın kendi sitesine yüklediğini belirtelim. Betimlemelerin değerlendirmesine gelince...

Yalan Dünya'nın sesli betimlemesinde dizinin formatına uygun olarak sokak dilinden kelimelerde kullanılmış ve bence diziye çok yakışmış. Toplam üç dizide, ikisi Yalan Dünya olmak üzere, dört bölüm dinledim ve hiçbirinin betimleme metinleri hiçbir şekilde repliklerin üstüne geçmemiş. Betimleme anlatıcısının ve oyuncuların sesleri aşağı yukarı aynı düzeyde ve birbirlerinin aralarında kaybolmamış. Dizinin gösterimine başlandığı ilk andan itibaren bütün görsel öğeler, akışa uyan bir hızla anlatılmakta. Her üç dizide de oyuncular, dizilerdeki rolleriyle birlikte bildirilmekte. Bütün film emekçileri tek tek seslendirilmekte.

Dizi betimlemelerinde dikkatimi çeken iki olumsuz nokta var ki söylemeden geçemeyeceğim. Birincisi, dizilerin ilk başlangıç anında "bu dizinin sesli betimlemesi

yayınlandığı kanalın adı verilerek, bu kanal tarafından Sesli Betimleme Derneği'ne yaptırılmıştır" denilmekte ve derneğin internet adresi verilmekte. Ancak sesli betimleme metin yazarı, kurgulayıcı yada seslendiren söylenmiyor. Derneğin web adresine baktım. Ancak belki de benim beceriksizliğim, istediğim bilgiye ulaşamadım. Bu nedenle mesela Seksenler dizisini betimleyen sesin kime ait olduğunu öğrenemedim. Oysa o kadar güzel seslendirmiş ve o ses o diziye o kadar yakışmış ki bilmek isterdim. Bu noktada sesini daha önceki betimlemelerden tanıdığım Emine Kolivar'ı Muhteşem Yüzyıl ve Yalan Dünya'da dinledim. Ancak bu benim şahsi fikrim olmakla birlikte, Yalan Dünya'yı Emine Hanım'ın sesiyle özdeşleştiremedim. Kendimi bulmuş da bunuyor gibi hissediyorum ama öyle işte. Oysa Muhteşem Yüzyıl'a sesi resmen cuk oturmuş. Bu da eleştirilerimin ikincisiydi. Sanki Yalan Dünya daha muzip bir ses tonuna daha çok yakışırdı gibi. Gerçi Emine Hanım o muzipliği sesine vermiş ama ne bileyim, ses kendinden romantik ve duru, ötesi yok. En azından bence.

Kanalların Erişilebilirliği

Son olarak, tam anlamıyla bu yazının konusuna girmese de kanalların erişilebilir dizileri yayınladıkları internet bağlantıları hakkında birkaç şey söylemek istiyorum. Yukarıda bahsettiğim gibi Kanal D'yi Sultan dizisi sesli betimleme kapsamından kaldırıldıktan sonra hiç ziyaret etmedim. Bu nedenle sitenin kullanılabilirliğini girip de görünce çok şaşırdım. Eskisine nazaran çok daha erişilebilir ve kullanışlıydı. Benim gibi internet sitelerinde gezinmek konusunda son derece beceriksiz biri bile hiç zorlanmadan kullanabildiğine göre, söylenecek laf yoktur herhalde. Aradığım diziyi alt alta sıralanmış diziler arasında kolaylıkla bulabildim. İstediğim bölümü seçmekte hiç zorlanmadım ve gerek diziyi açmak gerek durdurmak ve hatta ileri geri almak bile yağ gibi kolayca yapılabiliyor. Aynı şey TRT'nin sitesi içinde söylenebilir. O da çok rahat ve erişilebilir düzenlenmiş. Ancak ne yazık ki Star TV'nin sitesini kullanmakta güçlük çektiğimi söylemeliyim. Orada da butonlar verilmiş ve çeşitli rakamlarla birlikte ekran okuyucusunun etiketsiz diye ifade ettiği bağlantılar var ve ne olduğu anlaşılamıyor. Muhteşem Yüzyıl'ı izlerken dizi oynatımını durdurmak ya da ileri geri sarmak sıkıntı oldu benim için. Bir de diğer iki kanalda dizi bir bütün halde verildiği ve kolayca tıklanabilir olduğu halde, Star TV sitesinde partlar halinde ve ben partları en az iki kere tıklamadan açamadım. Her tıkladığımda beni başka bir yere atıyordu ve aynı yere tekrar gelmek durumunda kalıyordum. Diğer

kullanıcılarda aynı sorunları yaşıyorlar mı bilmiyorum; ama ben bunları deneyimledim. Söz konusu sitelerin her düzeyden kullanıcıya yönelik düzenlenmesi gerektiği kanaatindeyim. Aksi takdirde sadece siteleri kullanabilenler dizileri izleyebilir ya da gene bir görene muhtaç kalır ki bu bizim için olmasa daha iyi denilecek bir durum olur.

Son Söz

Ben bu yazıyı kaleme aldığımda şubat ayı başlarıydı. Yazının yayıma hazırlandığı sırada Show TV'nin de iki diziyle engelsiz tv'lere duyarsız kalmadığını öğrendim. Bu noktada öne çıkmış diğer kanallardaki, hele hele ATV'deki, suskunluğa anlam veremiyorum.

Bir de 2013 yılının tüm Türkiye için en önemli olaylarından biri kuşkusuz haziran direnişiydi. Yine bu yazı yayıma hazırlandığı sıralarda Berkin Elvan'ın ve hemen ardından da bir polis memurunun ölüm haberiyle yasa boğulduk. Kanımca uzak olmayan bir gelecekte bu direniş, filmlere ve hatta dizilere konu olacak. Dilerim bu yapımlar hazırlanırken erişilebilirlik en baştan göz önüne alınır. Hiç değilse olaylar sırasındaki müdahalelerde gösterilen şiddet sonucu engelliler arasına katılan kişiler yüzü suyu hürmetine bu talep dikkate alınır. Zira onlar gelecek güzel günler için can verdiler ya da sakat kaldılar ve onların konu edildiği bir yapıtta yok sayılamazlar.

Sesli betimlemeli dizilere SEBEDER'in "sesli betimleme derneği" internet adresinden kısa yoldan ulaşabilmek için aşağıdaki linke tıklayabilirsiniz.

<http://www.seslibetimlemederneği.com/index.php>

KONUŞAN TELEVİZYONDAN BİLE DAHA ÖTE

Elif emir öksüz

<mailto:elifemiroksuz@gmail.com>

Bu ay bizi hiç ilgilendirmeyen bir şeyden bahsedeceğim. Birleşik Devletler'de kablolu televizyon, telefon ve internet gibi hizmetleri sağlayan Comcast firmasının,

dört gözle beklediğimiz konuşan televizyonları daha bize ulaşmadan tarihe gömüşünden söz edeceğim. Her ne kadar Comcast hizmetlerinden yararlanma ihtimalimiz olmasa da, bu paylaşımın çok önemli olduğuna inanıyorum; çünkü firmanın erişilebilirlik anlayışı gerçekten muazzam.

Konuşan televizyon kulağa biraz garip gelmiş olabilir. Televizyon dediğin aleti açarsın, kah şarkı söyler kah haber geçer. Sesi açık olduğu sürece konuşur yani. Peki o zaman, konuşan televizyon da ne ola ki? Ben çocukken henüz uzaktan kumanda evlerimize gelmemişti. Televizyonumuzun on iki kanal tuşu vardı. Ben evin en küçüğü olduğum için, evdekiler televizyonu değil beni kumanda ederlerdi. Gider tuşlara basardım, kanallar değişirdi. Hepi topu 12 kanal, eğer kimse ayarları değiştirmeyse, ben de özgürce istediğim kanalı açabilirdim. Sonra kanallar arttı, kumandalar benim yerimi aldı. Yine de en azından on on beş kanalı aklımda tutabiliyor, istediğim programı kimsenin yardımı olmadan bulabiliyordum. Fakat işler birkaç adım öteye taşındı. Kablolu televizyonlar, uydular ve eve gelen kutularla abone olunan kanallar durumu iyice karmaşıktı. Sonuç olarak evlerde televizyon kumandalarına ek uydu kumandaları boy göstermeye başladı. Şimdilerde en sevdiğim programın kanalını aklımda tutsam bile, film satın almacalar, diziyi kaçırmamak için kayıt komutu vermeler, yayını ileri geri sarmalar, hatta en basiti kanal ayarı yapmalar bile zorlaştı. Bu nedenle biz körler “keşke bilgisayarlarımız ve telefonlarımız gibi televizyonlarımız da konuşsa da bu eğlence işkencesi bitse” der hale geldik.

Bu süreçten anlayacağınız gibi, konuşan televizyon isteği de artık çok naif kalıyor. Tut ki televizyon konuştu, ne olacak benim kablolu, şifreli efendime söyleyeyim dekoderli kanallarım? Hadi televizyon üzerinden ayarları yaptım diyelim, film satın almacalar ya da yayına özgü diğer seçenekler yine bana haram, erişilebilir olmayan ekran mönüsü de yasak meyve adeta. İşte Comcast firması, ben daha konuşan televizyon hayalini kurarken, kablolu kanallarını erişilebilir hale getirmek için çok ciddi adımlar atan bir firma. Bizi ilgilendiren yönü de bu adımlar.

Comcast, bünyesinde bir erişilebilirlik birimi oluşturmuş. Birim başkan yardımcısı Tom Wlodkowski bir görme engelli ve beş kişilik ekibinde bir de az gören bir üye bulunuyor. Comcast böylece attığı her adımı ihtiyaca yönelik atmıyor.

garantiliyor. Engelliler için göstermelik bir şey yapma yaklaşımından çok farklı bir bakış açısı olan hizmet sunma amacıyla yola çıkan firma, bu işe kaynak ayırıyor ve ciddi önem veriyor gibi görünüyor. Kurulan birim ve erişilebilirlik testlerinin yapıldığı laboratuvar, ürün geliştirme merkezinin hemen yanına konuşlandırılmış. Böylece her yeni çıkan ürün Wlodkowski ve ekibi tarafından erişilebilirlik açısından denetleniyor. Ürün geliştiriciler ve erişilebilirlik ekibi sürekli iletişim halinde olduğundan, küçük aksaklıklar anında çözülebiliyor. Comcast sadece görme engellileri değil tüm engel gruplarını dikkate alıyor. 2014 yılında konuşan kablolu televizyonun görücüye çıkacağı söyleniyor. Comcast'ın internetten tutun da akıllı ev sistemlerine kadar pek çok hizmet sağladığı dikkate alınır, bu yaklaşımlarının öneminin daha da arttığı bence aşık.

Comcast firmasını tebrik ediyorum. Sorunun varlığını fark edebilmek önemli bir adımdır; fakat bazen hatalı hizmet hiç hizmet verilmemesinden bile sakıncalı olabilir. Comcast'ın Wlodkowski ile çalışması son derece isabetli bir karar olmuş. Görme engellilerin ihtiyaçları nelerdir? Hangi çözüm yolları işlevseldir? Bu gibi soruları cevaplamadan bir proje geliştirmek, bir hizmet tasarlamak son derece saçmadır. Bu soruları en iyi cevaplayabilecek olanlar da sorunu yaşayan insanlardır. Bu uygulamanın, başına buyruk, çok bilmiş insanların engelliler için bir şeyler yaptıklarını iddia ederken kulaklarına küpe olmasını dilerim.

Comcast ile ilgili bilgiler www.accessworld.com adresindeki Deborah Kendrick tarafından yazılan makaleden alınmıştır.

Herkesle birlikte spor yapmak

Deniz aydemir döke

<mailto:daydemird@gmail.com>

Bu yazıda sizlere kör birisi olarak spor deneyimlerimden ve özellikle de havuzda yüzerken işime yarayan uyarlamalardan bahsetmek istedim. Suda olmayı oldum olası sevmişimdir. Yüzmeyi galiba on yaşındayken havuzda öğrendim. Gayet cesurdum kollukları çıkarma konusunda, annemin ablama, "Kendin yüzmeye başlamazsan seni bir daha havuza getirmem." yönündeki tehditle karışık

yürekliğini üzerime alınıp kenardan kenardan kulaç atmaya başlamıştım. Sonra tatillerde falan fırsat buldukça yüzdüm. Tatillerde deniz kenarı kalabalık olur ya, çoluk çocuk kenarda çimer, en sevmediğim kısmı budur işte tatilde yüzmenin. Birine çarpmaktan korkardım. Artık kalabalığı kulaç atmadan geçiyorum ve sonra başlıyorum yüzmeye. O arada birine çarparsam da özür diliyorum olup bitiyor. Kalabalığı geçerken yanımda biri varsa daha kolay oluyor. Denizde havuzdaki kadar kesintisiz yüzmüyorum, arada kafayı çıkarıp kontrol ediyorum sahile göre neredeyim, nereye gidiyorum diye. Derinde olmayı severim ve korkmam, ondan kalabalığı geçmek derine gitmek demek oluyor, derinlikle olan dostluğumdan başka bir sefer yazacağım serbest dalış hikâyemde de bahsedeceğim. Sevgili Murat Kefeli “Koruz Bız” sayfasında, denizde yüzerken yön bulmakla ilgili (dalganın yönü gibi) ipuçları vermiş eğer yüzmekle ilgileniyorsanız o yazıdan da faydalanabilirsiniz.

Denizde yüzmek böyle işte, ama gelelim havuzda yüzme hikayeme. Düzenli olarak havuza gitmem Orta Doğu Teknik Üniversitesi’ni (ODTÜ) kazanmamla başladı. Aslında tam da başlamadı, lisansın son senesine kadar sanırım ODTÜ havuzuna da sayılı kez, onlarda da arkadaşlarımla gitmişimdir. Sonra mezun olur ayak, ya ne güzel imkanlar var bu okulda, ders çalış çalış nereye kadar düşüncesinin verdiği acele etme hissiyle havuza gitmeye karar verdim.

Sonra nasıl oldu hatırlamıyorum, havuz müdürümüz Bahattin Katipoğlu’yla karşılaştım. Bahattin Abi zaten görme engelli başka bir arkadaşına gönüllü olarak yüzme dersi veriyormuş, bir süre bana da destek oldu. Onun sayesinde kafam suyun içindeyken yüzmeyi, yani gerçekten yüzmeyi öğrendim. Bahattin Abi’yle çalışmayı ben daha düzgün bir şekilde yüzmeye başlayınca bıraktık.

Havuzdaki uyarılmalardan bahsetmek istiyorum size. ODTÜ havuz personeliğine de teşekkür etmek istiyorum buradan; öyle memleketteki akrabalara selam gönderir gibi oldu, ama orada bulduğum hizmeti başka yerlerde bulamadım. Havuza ilk kez kendim gittiğimde resepsiyondaki kişi başka bir görevli kadına haber verdi ve o kişi benimle soyunma odasına geldi. Önce dolabı bulduk birlikte, sonra kaçınıcı sıradaki kaçınıcı dolap olduğunu saydık ki ben kendim bulabileyim. Sonra bu görevli kadın bana prizlerin, saç kurutmaların, duşların ve tuvaletlerin nerde olduğunu gösterdi. Üzerimi değiştirdince de havuza nereden geçeceğimi öğretti.

Çıkışta resepsiyonda çalışan kişilerle sabit bir dolabı daha kolay bulabileceğime karar verdik ve onlar inisiyatif olarak en son ve sağdaki dolabın anahtarını sumen altı edip sadece bana vermeye başladılar. Eğer bir karışıklık olup anahtar başkasına verilmişse bile, o dolabın yerini referans olarak bulabileceğim başka bir boş dolap bulurlardı genelde. Böylece her seferinde dolabın nerde olduğunu bulma derdi de ortadan kalktı. Havuz personeli bu konuyla ilgili eğitim falan almamıştı; ama benimle işbirliği yaptılar ve benim bağımsız bir şekilde yüzmeme yardımcı oldular.

Havuzda ilk kendim gitmeye başladığım zamanlarda, resepsiyondaki çalışanlardan görme engelli birinin geldiğini cankurtarana haber vermelerini istiyordum; ama sonra bunu yapmaya gerek olmadığını fark ettim. Havuz kenarında bastonumla cankurtaranların genelde olduğu yöne doğru yürüyünce mutlaka yanıma geliyorlardı. Sonra bastonumu havlunun yanına açık bir şekilde bırakıp, cankurtaranın gösterdiği en boş kulvara giriyordum. Eğer bir kulvarda bir kişi varsa mesela, o kişiye rica edip kulvarı benim için boşaltıyorlardı. Genelde en kenar kulvarlarda yüzmeyi sevmem; çünkü elinizi kulaç atarken duvara ya da merdivene çarpabiliyorsunuz ve genelde yüzme konusunda kendine güvenmeyen ya da yüzme dersi alan kişiler kenar kulvarda oluyor, yani çarparsanız o kişi çok panikleyebilir. Cankurtaran'dan eğer biri benimle aynı kulvara gelirse benim görmediğimi o kişiye söylemesini isterdim. Sonraları Bahattin Abi'nin fikriyle sanırım, kulvarın her iki ucuna da, "Bu kulvarda görme engelli yüzücü yüzmektedir." gibi bir yazı koymaya başladılar. Sudan çıkınca genelde cankurtaran yanıma gelirdi, o ara nöbet değişmişse bile cankurtaran benden haberdar olurdu. Bastonu açık olarak havlunun yanına bıraktığım için havluyu bulmak da kolay olurdu.

Suda görmeyen biri için en zor şey yön bulmak bence. Ben mesela kulvarsız havuzda yüzemem, kulvarlar size sınır oluyor ve fazla yon kaybetmiyorsunuz. Tabii özellikle ilk zamanlarda dümdüz yüzmediğiniz için kulvar boyundan fazla mesafe yapmış oluyorsunuz. Eğer kulvarda benimle birlikte başkaları da yüzüyorsa, sağ kolumla arada bir kulvara dokunurum ki sapıp sapmadığımı anlayayım. Ben ışıkları falan görebiliyorum, bu nedenle eğer havuzda gündüz gittiysem resepsiyondan tüm kademe ışıkların açılmasını rica ederdim ve ortalık daha aydınlık olurdu. Bu şekilde sürekli takip edemesem de, her kulvarın ortasından geçen siyah çizgiye göre konumumu da kontrol edebiliyordum. Eğer biraz görebiliyorsanız, yüzerken saydam

camlı yüzücü gözlüğü kullanmanızı tavsiye ederim. Ama yön takibi için en çok kullandığım yöntem kulvara dokunmak. Genelde kulaç atarak yüzdüğümünden ve öyle hızlı da yüzmediğimden, kulvarın sonuna gelince elimle dokunuyorum zaten havuzun duvarına. Havuz duvarına sadece bir kez kafa attım, o da bir serbest dalış antrenmanında paletle yüzerken hızlı ve biraz da kontrolsüz olmamdan kaynaklandı.

Ben yüzmeye bayılıyorum, benim için bir çeşit meditasyon bile oluyor. ODTÜ'de spor salonuna da gidiyordum; ama yüzmek daha bağımsız yapabildiğim bir spor olduğundan mümkün olduğunca onu tercih ediyordum. ODTÜ Kampüsü'nde üç adet spor salonu vardır. Ben ODTÜ Kent'in oradakine gidiyordum. Antrenörler hareketleri nasıl yapacağımı benimle işbirliği yaparak bana öğretmişlerdi. Önce spor yapacağım aleti dokunarak tanımamı sağlıyorlardı ve bir aletten diğerine geçmem konusunda yardımcı oluyorlardı. Orada da koşu bantlarının dokunmatik ekranlarındaki hızı ve eğimi arttırmak için olan düğmelere noktacık yapıştırmıştık. Aynı şekilde kondisyon bisikletlerine de noktacıklar yapıştırmıştık. Ben kendim aletten alete geçmiyordum, genelde kalabalık oluyordu ve bazen de bazı aletler bozuk olabiliyordu. Antrenör arkadaşlar yardımcı oluyorlardı her zaman; ama başka görme engelli bir arkadaşım, Baraka Spor Salonu'nda kâğıt bantlar kullanarak kendine hissedilebilir bir yüzey üretmişti ve kendisi aletler arasında geçiyordu diye biliyorum.

Bunlar benim ODTÜ'deki spor yapma deneyimlerimden, ama en çok da yüzme deneyimimden sizlerle paylaşmak istediklerim. Belki bu yazdıklarım yüzmeye gitmek konusunda çekinceleri olan arkadaşlar için yüreklendirici olur ve belki de hizmet sağlayıcı kurumlar için de basit ama etkili uyarlamalar yapmak konusunda kaynak olur.

Yazarın notu

Temelde insan hakları ve genelde engelli bireylerin hak kazanımları için aktif olarak çalışan bir kişiyim; ama ülkemde farklılıkları olan bireylerin eşitçe yaşamasını bir kenara bırakalım, insanların temel hakkı olan yaşama hakkının sokaklarda ellerinden alınivermesini anlatamayacağım kadar derin bir üzüntüyle karşılıyorum. Bu nedenle, bu yazımı Gezi Direnişi sırasında polis şiddetiyle hayatını kaybeden, sakat kalan ve tüm bunları göze alıp sokağa çıkan herkese ithaf ediyorum. Herkesin

kendine ötekileştirilmeden, insanca yer bulabildiği, tüm farklılıkların insan doğasının bir çeşitliliği olarak algılandığı bir gelecek dileğiyle...